

ab omni inquietudine vel dominatu omnium hominum absolvamus, sit vero ipse locus, juxta quod ipse Willermus sub terribili et magna adjuratione constituit, ad apostolicæ sedi per testamentum, ad tuendum, non ad dominandum subjugavit, ab omni sæculari dominatu tam regum, quam cunctorum principum, seu propinquorum ejusdem Willermi, quin et omnium hominum penitus liber et absolutus. In ordine vero monastico persistat, et secundum tenorem testamenti, quod inde fecit, administret; habitatores autem in ordine regulari degentes; abbatem sibi secundum regulam sancti Benedicti de semetipsis post Odonem, qui nunc præest, eligant. Res quoque suas communes, quas vel nunc habent, aut in futuro acquisituri; sive nostra scilicet libertate [forte, liberalitate], sive quorumlibet largitione, sunt sine cujuslibet dominatione, aut contradictione possideant. In nundinis nullum teloneum solvant. Homines eorum liberos ac servos nemo sine ipsorum voluntate distringat, Decimas suas indomincatas ad hospitale habeant. Ecclesias vero suas, cum omnibus suis decimis, sicut per privilegium Romanum, et per scripta episcoporum acquisierunt, teneant et possideant. Cortes vero quas per præcepta antecessorum nostrorum, sive aliorum regum acquisierunt, inconvulsas teneant ac possideant. Nominantur autem ipsæ cortes in Matisconensi pago Salustriacus et Chavinnias, et tertia pars piscinæ, cui vocabulum est Osa, cum mansis et piscatoribus ad ipsam partem pertinentibus. Et in Lugdunensi pago Camberriacus et Savigniacus, ex parte Hugonis ac Lotharii regum. Item in eodem pago Amberta, quam Bernardus a Ludovico imperatore, per præceptum acquisivit. Prædia nihilominus seu possessiones, atque aloda quæ prædicto monasterio a diversis personis, Christianisque fidelibus, suis temporibus condonata sunt, in quibuscunque pagis vel vicariis constiterint, cum omnibus suis appendiciis jure suo perpetualiter vindicent. De silvis, ubi partem habent, et terris, nullus, nisi per ipsorum voluntatem terraticum accipiat. Secundum sane excommunicationes apostolicorum, quæ privilegiis insertæ sunt, et secundum contestationem quam præfatus Willermus imprecatus est. Nos quoque in Christi nomine præcipimus et contestamur, ut nunquam alicui mortalium, regi videlicet, episcopo, vel comiti quolibet pacto subjiciatur, sed

A juxta traditionem, quam nostris diebus tenere videntur, eis vivere liceat. Quod si exorbitaverint, iudicio Dei, sive regulæ correptioni reserventur, et donatio Deo et sanctis ejus facta nullatenus rescindatur. Quod verius ut credatur, diligentiusque ab omnibus observetur, manu propria roborantes, de annulo nostro subter adnotari jussimus.

Signum Domni Ludovici gloriosissimi regis.

Gerardus notarius ad vicem Artaldi episcopi recognovit.

Actum in Querceco juxta Doniacum villam super fluvium Carum, xii Kal. Jul. indict. 12, anno 4, regnante Ludovico rege, in Dei nomine feliciter Amen.

II.

B *Præceptum Chounradi regis, de Tusiaco in pago Lugdunensi.*

(Anno 943.)

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Chounradus nutu omnipotentis Dei serenissimus rex. Convenit unumquemque nostrum Ecclesiæ Dei pro se, suisque omnibus Deo fideles sublimare ac subvenire, quatenus noverit omnium fidelium nostrorum memoria præsentium ac futurorum. Qualiter Hugo comes consanguineus noster adiit regiam magnitudinem nostram, ut hoc quod nobis reddit, videlicet Thosiacum villam in pago Lugdunensi, et quidquid ad hanc legitime pertinere videtur, terras, vineas, prata, silvas, aquas, aquarumque decursus, piscatorias, omnes servos utriusque sexus, pro nostro seniore bonæ memoriæ Rodulfo rege, et remedio animæ nostræ ad monasterium Cluniacum, quod est constructum in honore beatorum Petri et Pauli apostolorum, præceptum secundum morem regum concederemus; quod et fecimus. Volumus namque, ac firmiter decernimus, ut super insertus locus omnem obtineat vigorem, et quidquid hic aspexerit ad super memoratam villam, cum omnibus suis adjacentiis, et appendiciis quæsitum, et acquirendum, totum et ad integrum, sine ullo obsistente et contradicente. Ut autem hoc nostrum præceptum ab omnibus observetur, et a nemine unquam violetur, manu propria firmavimus, et de sigillo nostro confirmare jussimus.

Signum Domni Chounradi piissimi regis.

D Data viii Kal. Maii, anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 943, anno regnante domno Chounrado rege filio Rodulfi feliciter. Amen.

IV.

DONATIO LEOTALDI

COMITIS MATISCONENSIS

Monasterio Cluniacensi facta.

(Bibliotheca Sabusiana, p. 168, ex chartulario ecclesiæ Cluniacensis.)

Sacrosanctæ ecclesiæ in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli fundatæ, in pago Matisconensi
PATROL. CXXXIII.

in villa Cluniaco, quam dominus Odo abbas ad regendum habere videtur. Ego Leotaldus, Dei gratia

comes Matisconensis, nec non et uxor mea Ermengardis, pro Dei amore et æterna retributione, ut pius Deus animas nostras et parentum nostrorum Alberici atque Tholosanæ, Manassei et Ermengardis, nec non Geraldii amici nostri, seu omnium fidelium Christianorum tam vivorum quam et defunctorum liberare dignetur de pœnis inferni. Pro ipso amore cedimus atque donamus ad ipsam casam Dei aliquid ex rebus nostris in pago Lugdunensi in villa Dardanico super fluvium Sillia (218*), quæsitum est inquirendum, cum omnibus appenditiis et servientibus supermanentibus, quidquid ibi visi sumus habere totum ad integrum ad ipsam

(218)* Sillia (vulgo *la Seille*), fluvius est qui in Ararim influil, non longe a Ratanella vico.

Dei casam ad stipendium fratrum ibidem Deo jugiter servientium. Si quis vero donationem istam contradixerit, iram Dei incurrat, et auri libras quatuor componat, et donatio ista firma permaneat stipulatione subnixa S. Leotaldi, S. Ermengardis, qui donationem istam fieri et rogaverunt firmare; S. Gaufredi comitis, S. Nardoyni, S. Leodegarii, S. Racherii, S. Geraldii, S. Gothofredi, S. Gosberti, S. Iwicheranni, S. Mayoli, S. Odeylardi, S. Alberici, S. Ardradi, S. Wichardi, S. Adalgarii, S. Bononis. Data per manum Berardi die Mercurio 11 Kal. April. Anno 12 regnante Rodulpho rege.

V.

TESTAMENTUM WILLELMI

Cognomento Pii.

Arvernorum comitis et ducis Aquitanorum

DE CONSTRUCTIONE CLUNIACENSIS LOCI (219).

(Anno 910.)

(Bibliotheca Cluniacensis, pag. 4.)

Cunctis sane considerantibus liquet, quod ita Dei dispensatio quibusque ditibus consulit, ut ex rebus

(219) *Testamentum Willelmi de constr. Clun. loci.* Willelmum hunc, seu Guillelmum Arvernorum comitem, et Aquitanorum ducem, plerique moderni non fundatorem, sed restauratorem tantum cœnobii Cluniacensis affirmant: maxime Bugnonius, Guillelmus Paradinus, lib. 1, *Annal. Burgundiae*, Petrus Sanjulianus Balureus, lib. II et III *Antiquit. Matisconensium*, et Jacobus Severtius in parte II, de Matiscon, episcopis. Hi omnes Warinum, seu Guarinum comitem Matisconensem et Cabilonensem, primum tam celebre monasterium extruxisse, ac Hildebaldum Matisconensem episcopum in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli consecravisse dicunt: idque sub annum 12 vel 13 Ludovici Pii, Caroli Magni filii. Sed cum Bugnonius antiquo diplomati, ex quo foundationem hanc probare contendit, annum etiam Christi 828 addit, rem suspectam facit, ut inquit Nicolaus Vignierius in *Chronico rerum Burgundionum*, ac magis quæ de ipso Warino scribit, cum ipsum Matisconensem comitem institutum solummodo post imperatoris Ludovici restitutionem affirmat. Credibilis foret testimonium quod Severtius profert e gazophylacio ipsius abbatiæ Cluniacensis, his verbis conceptum, « monasterii Cluniacensis primus fundator Guarinus, alias Gerimus comes Cabilonensis et Matisconensis, regnante Ludovico Pio Caroli Magni filio, circiter annum 820, quod postea ab Hungaris devastatum, a Guillelmo Aquitanie duce restauratum fuit. » Credibilis, inquam, foret, si non innumeræ diplomatum, chartarum, ac etiam librorum ejusdem cœnobii auctoritates, huic uni auctoris incerti testimonio præponderarent. Agapitus enim II papa, Ludovicus Ultramarinus, rex Francorum, et alii plurimi Guillelmum Arvernie comitem, ac ducem Aquitanorum prima hujus

quæ transitorie possidentur, si eis bene utantur semper mansura valeant præmia promereri. Quod

religiosi totoque orbe famosi monasterii fundamenta jecisse passim in suis bullis ac præceptis asserunt. Sanctus Odilo abbas Cluniacensis V, in *Vita sancti Majoli præcessoris sui*, Glader Rodolphus et ipse monachus Clun. lib. III *Historiæ Francorum*, cap. 5; itemque scriptor *Chronici Cluniacensis* qui sancto Hugone abbate VI vixit, idem constanter affirmant. *Chronici* verba sic habent: « Anno Incarnationis Dominicæ 910, Willelmus dux Aquitanorum venerando Petro Pauloque venerandum Cluniaco construxit monasterium. » Sed et auctores alii multi, ac vetustissimi cum Cluniacensibus momentis consentiunt, illamque primam Guillelmi Pii foundationem unanimiter agnoscunt. *Scriptor Vitæ sancti Hugonis abbatis sancti Martini Eduensis fragmentum vetus historiæ Francorum*, Ademarum sancti Martialis Lemovicensis monachum in *historia Aquitanie*, *Chronicon sancti Petri Viti Senonensis*, Martinus Polonus, qui tamen male Guillelmum hunc principem Burgundie vocat, *Ordericus Vitalis monachus Uticensis*, *Lexovianensis dioceseos*, et auctor anonymus *historiæ Francorum*, qui Philippi Ludovici Pii filii tempore scripsit: quanquam hi duo postremi Girardum etiam male pro Guillelmo habent. Illorum omnium testimonia protulimus in *bibliotheca ipsa Cluniacensi*, paginis 5, 7 et 8. Addamus nunc et alia duo perantiquorum æque scriptorum. Anonymus enim, sed eruditus auctor libri II *Vitæ sancti Genulfi*: « His temporibus, inquit, Willelmus comes Arvernorum erat dux Aquitanorum, qui Cluniacense fundavit cœnobium. » Et Ademarum quidam filius Raimundi in *chronologia abbatum sancti Martialis Lemovicensis*. « Hujus abbatis, Fulberti scilicet VI, anno decimo nono obiit Guillelmus dux, comes Arvenis, qui Cluniacum cœnobium edificavit. »